

Byla C-550/07 P

Akzo Nobel Chemicals Ltd ir Akcros Chemicals Ltd prieš Europos Komisiją

„Apeliacinis skundas — Konkurencija — Tyrimo priemonės — Komisijos tyrimo įgaliojimai — Bendravimo konfidencialumo apsauga — Advokato ir įmonės darbo santykiai — Susirašinėjimas elektroniniais laiškais“

Generalinės advokatės J. Kokott išvada, pateikta 2010 m. balandžio 29 d. . . . I - 8309

2010 m. rugsėjo 14 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimas . . . I - 8360

Sprendimo santrauka

1. *Apeliacinis skundas — Suinteresuotumas pareikšti ieškinį — Sąlyga — Apeliacinis skundas, galintis būti naudingas jį pateikusiai šaliai*
2. *Konkurencija — Administracinė procedūra — Komisijos tyrimo įgaliojimai — Įgaliojimai reikalauti pateikti advokato ir kliento susirašinėjimą — Ribos — Tokio susirašinėjimo konfidencialumo apsauga — Taikymo sritis — Netaikymas susirašinėjimui su įmonės vidaus advokatais*
3. *Sąjungos teisė — Principai — Vienodas požiūris — Sąvoka — Ribos (Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniai)*

4. *Konkurencija — Administracinė procedūra — Komisijos tyrimo įgaliojimai — Įgaliojimai reikalausti pateikti advokato ir kliento susirašinėjimą — Ribos — Tokio susirašinėjimo konfidencialumo apsauga — Taikymo sritis — Netaikymas susirašinėjimui su įmonės vidaus advokatais*
(Tarybos reglamentas Nr. 1/2003)
5. *Sąjungos teisė — Principai — Teisė į gynybą — Taikymas procedūroms, kurios gali baigtis sankcijų skyrimu*
(Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 48 straipsnio 2 dalis)
6. *Konkurencija — Administracinė procedūra — Komisijos tyrimo įgaliojimai — Įgaliojimai reikalausti pateikti advokato ir kliento susirašinėjimą — Ribos — Tokio susirašinėjimo konfidencialumo apsauga — Taikymo sritis — Netaikymas susirašinėjimui su įmonės vidaus advokatais*
(SESV 101 ir 102 straipsniai; Tarybos reglamentai Nr. 17 ir Nr. 1/2003)
7. *Sąjungos teisė — Tiesioginis veikimas — Asmens teisės — Nacionalinių teismų vykdoma apsauga — Ieškinys — Nacionalinio proceso autonomijos principas*
8. *Konkurencija — Administracinė procedūra — Komisijos tyrimo įgaliojimai — Įgaliojimai reikalausti pateikti advokato ir kliento susirašinėjimą*
(Tarybos reglamento Nr. 17 14 straipsnio 6 dalis ir Tarybos reglamento Nr. 1/2003 20 straipsnio 6 dalis)
9. *Europos Sąjunga — Išimtinė kompetencija — Vidaus rinkai veikti būtinos nuostatos — Procedūrinės konkurencijos taisyklės — Įtraukimas*
(SESV 3 straipsnio 1 dalies b punktas, SESV 101–103 straipsniai ir 105 straipsnis; Tarybos reglamento Nr. 17 14 straipsnis ir Tarybos reglamento Nr. 1/2003 20 straipsnis)

1. Suinteresuotumas pareikšti ieškinį yra ieškinio priimtino sąlyga ir turi išlikti iki teismo sprendimo dėl esmės priėmimo dienos.

Beje, kalbant apie apeliacinį skundą, pažymėtina, kad toks suinteresuotumas egzistuoja, jei dėl rezultato jis gali suteikti naudos jį pateikusiai šaliai.

Konkurencijos srityje įmonės suinteresuotumas pareikšti ieškinį dėl Komisijos sprendimo atsisakyti grąžinti dokumentus ir sunaikinti galimas jų kopijas dėl advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo pažeidimo atliekant tyrimą išlieka bent tol, kol Komisija turi šiuos dokumentus arba jų kopiją. Iš tiesų atliekant tyrimą advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumas gali būti pažeistas ne kai Komisija priimdama sprendimą

remiasi saugomu dokumentu, o nuo to momento, kai toks dokumentas paimamas Komisijos pareigūno.

Nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad jokie darbo santykiai negali sieti advokato ir jo kliento ir kad apsauga pagal konfidencialumo principą netaikoma įmonės ar grupės susirašinėjimui su vidaus advokatais.

(žr. 22, 23, 25 punktus)

Advokato nepriklausomumo sąvoka apibrėžiama ne tik pozityviai, t. y. nurodant, kad jam taikomos profesinės drausmės taisyklės, bet ir negatyviai, t. y. nurodant, kad toks advokatas negali būti saistomas darbo santykiais. Įmonės advokatas, nors ir įrašytas į advokatų sąrašą ir privalantis laikytis šiai profesijai taikomų taisyklių, yra ne taip nepriklausomas nuo darbdavio kaip advokatų kontorėje dirbantis advokatas nuo savo klientų. Tokiomis aplinkybėmis įmonės advokatui yra sunkiau nei išorės advokatui veiksmingai spręsti galimus konfliktus tarp savo profesinių pareigų ir kliento tikslų.

2. Advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo apsauga galima naudotis esant dviem kartu taikomoms sąlygoms. Pirma, susirašinėjimas su advokatu turi būti susijęs su kliento teise į gynybą ir, antra, turi būti susirašinėjama su nepriklausomais advokatais, t. y. advokatais, kurių su klientu nesieja darbo santykiai.

Vidaus advokatas, kad ir kokiomis garantijomis jis naudojasi dirbdamas pagal savo profesiją, negali prilygti išorės advokatui dėl to, kad yra darbuotojas, t. y. užima padėtį, kuri dėl paties savo pobūdžio

neleidžia vidaus advokatui nepaisyti darbdavio komercinių strategijų ir todėl daro poveikį jo galimybėms nepriklausomai vykdyti profesines užduotis.

Be to, net jei teisė gauti teisinę konsultaciją, būti ginamam ir atstovaujamam apima konsultacijas su įmonės ar grupės įdarbintais vidaus advokatais, tai nereiškia, kad vidaus advokatams negali būti taikomi tam tikri apribojimai ir su profesinių užduočių atlikimu susijusios sąlygos, ir jie nelaikytini pažeidžiančiais teisę į gynybą.

Be to, pagal darbo sutartį vidaus advokato gali būti paprašyta atlikti kitas užduotis, kurios gali daryti poveikį įmonės komercinei politikai ir tik sustiprinti glaudų vidaus advokato ryšį su darbdaviu.

Galiausiai aplinkybė, kad per Komisijos vykdomą tyrimą bendravimo apsauga taikoma tik susirašinėjimui su išorės advokatais, niekaip nepažeidžia teisinio saugumo principo.

Turint mintyje tiek vidaus advokato ekonominę priklausomybę, tiek glaudžius ryšius su darbdaviu, aišku, kad vidaus advokatas nesinaudoja tokia pačia profesine nepriklausomybe kaip išorės advokatas.

(žr. 40, 41, 44, 45, 47–49, 58, 59, 95, 106 punktus)

Vidaus advokatas yra iš esmės kitokioje padėtyje nei išorės advokatas, tad atitinkama jų situacija nėra panaši; vadinas, advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo apsaugos atžvilgiu šiuos advokatus traktuojant skirtingai vienodo požiūrio principas nėra pažeidžiamas.

3. Vienodo požiūrio principas, pagal kurį reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, jei toks vertinimas negali būti objektyviai pagrįstas, yra bendrasis Sąjungos teisės principas, įtvirtintas

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniuose.

advokatais. Taigi Sąjungos valstybių narių teisės nuostatos nepasikeitė taip, kad būtų pateisinama pakeisti teismo praktiką pripažįstant, kad vidaus advokatams taikoma konfidencialumo apsauga.

(žr. 54, 55 punktus)

4. Teisingumo Teismas 1982 m. gegužės 18 d. Sprendime *AM & S Europe prieš Komisiją*, 155/79, aptardamas konfidencialumo apsaugos principo taikymą tyrimo procedūrose konkurencijos teisės srityje, pabrėžė, kad šioje Sąjungos teisės srityje reikia laikytis valstybių narių įstatymams bendrų principų ir sampratų, susijusių su konfidencialumo užtikrinimu tam tikro advokatų ir klientų bendravimo atžvilgiu. Tuo tikslu Teisingumo Teismas palygino įvairius nacionalinius įstatymus. Remdamasis šiuo palyginimu, jis pripažino, kad jei tenkinamos tam tikros sąlygos, advokatų bendravimo su klientais konfidencialumą reikia apsaugoti pagal Sąjungos teisę.

Be to, nors Reglamentu Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo atlikta daug procedūros taisyklių Sąjungos konkurencijos teisės srityje pakeitimų, vis dėlto šiose taisyklėse nėra nieko, kas aiškiai patvirtintų, jog savarankiškai dirbančius advokatus ir įmonių teisininkus, kiek tai susiję su bendravimo konfidencialumo apsauga, reikia vertinti vienodai, nes šis principas visiškai nenagrinėjamas minėtame reglamente, kuriuo siekiama padidinti Komisijos įgaliojimus atlikti patikrinimus, ypač kiek tai susiję su dokumentais, kuriems gali būti taikomos tokios priemonės. Todėl ir tuo, kad minėtu reglamentu iš dalies pakeistos procedūros taisyklės konkurencijos teisės srityje, negalima pateisinti nukrypimo nuo Sprendime *AM & S Europe prieš Komisiją* suformuluotos teismo praktikos.

Nuo Sprendimo *AM & S Europe prieš Komisiją* paskelbimo 27 Europos Sąjungos valstybių narių teisės sistemose negalima nustatyti jokios vyraujančios tendencijos taikyti konfidencialumo apsaugą įmonės arba grupės bendravimui su vidaus

(žr. 69, 70, 74, 76, 83, 86, 87 punktus)

5. Teisės į gynybą užtikrinimas per visą procedūrą, kuri gali pasibaigti sankcijų, pirmiausia vienkartinių arba periodinių baudų, paskyrimu, yra pagrindinis Sąjungos teisės principas, įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 48 straipsnio 2 dalyje.

(žr. 92 punktą)

6. Komisijos įgaliojimai, kuriais ji naudojasi pagal Reglamentą Nr. 17 ir Reglamentą Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo, skiriasi nuo turimų atliekant tyrimus, kuriuos galima vykdyti nacionaliniu lygmeniu. Šie du procedūros tipai iš esmės paremti kompetencijos pasidalijimu tarp skirtingų konkurencijos institucijų. Todėl advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo apsaugos taisyklės gali skirtis, atsižvelgiant į tai, kaip padalyta ši kompetencija, ir į su tuo susijusį reglamentavimą.

Remiantis Sąjungos konkurencijos teise ir nacionaline konkurencijos teise konkurenciją ribojantys veiksmai nagrinėjami skirtingais aspektais. SESV 101 ir SESV 102 straipsniuose ribojamieji veiksmai numatomi atsižvelgiant į kliūtis, kurių dėl jų gali kilti valstybių narių

tarpusavio prekybai, o nacionalinį kontekstą atitinkančiuose nacionalinės teisės aktuose ribojamieji veiksmai vertinami atsižvelgiant tik į šį kontekstą.

Tokiomis aplinkybėmis įmonės, kurių patalpose vykdoma konkurencijos srities tyrimą atliekama krata, gali nustatyti savo teises ir pareigas kompetentingų valdžios institucijų atžvilgiu ir taikomą teisę, pavyzdžiui, kaip bus elgiamasi su dokumentais, kurie gali būti paimti per tokį tyrimą, ir ar nagrinėjamos įmonės gali remtis susirašinėjimo su vidaus advokatais konfidencialumo apsauga. Todėl įmonės gali žinoti, ko tikėtis, atsižvelgdamos į minėtų institucijų kompetenciją ir į konkrečius jų įgaliojimus paimti dokumentus.

Vadinasi, pagal teisinio saugumo principą nereikalaujama šių dviejų tipų procedūrose taikyti vienodų kriterijų, kiek tai susiję su advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo apsauga.

(žr. 102–105 punktus)

7. Pagal nacionalinio proceso autonomiškumo principą, nesant šią sritį reglamentuojančių Sąjungos taisyklių, kiekviena valstybė narė savo nacionalinės teisės sistemoje turi paskirti kompetentingus teismus ir nustatyti išsamias ieškinių, skirtų iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti, pareiškimo procesines taisykles.

Šiuo principu negalima remtis Sąjungos institucijos sprendimo, pagrįsto Sąjungos lygmeniu priimtomis taisyklėmis, kuriose, be to, nėra jokios nuorodos į nacionalinę teisę, atžvilgiu.

(žr. 113, 114 punktus)

Sąjungos teisės vieningumas. Vienodas šios teisės sistemos aiškinimas ir taikymas negali priklausyti nuo tyrimo vietos ir galimų nacionalinės teisės ypatumų.

Komisijai, kaip Europos konkurencijos institucijai, atliekant tyrimą nacionalinė teisė pasitelkiama tik tiek, kiek valstybių narių institucijos jai talkina, ypač kai siekiant įveikti atitinkamos įmonės priešinimąsi reikia taikyti prievartos priemones, remiantis Reglamento Nr. 17 14 straipsnio 6 dalimi arba atitinkamai Reglamento Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo 20 straipsnio 6 dalimi. Tačiau tik pagal Sąjungos teisę nustatoma, kokius dokumentus Komisija, atlikdama tyrimą kartelių srityje, gali tikrinti ar kopijuoti.

(žr. 115, 119 punktus)

8. Sąjungos lygmeniu vienodai aiškinti ir taikyti advokatų ir klientų bendravimo konfidencialumo apsaugos principą būtina tam, kad Komisijos atliekamas tyrimas kartelių srityje vyktų užtikrinant vienodą atitinkamų įmonių vertinimą. Jei to nebūtų, remiantis valstybės narės teisėje įtvirtintomis nacionalinės teisės normomis ir sąvokomis, būtų pažeistas
9. Tokios procedūros taisyklės konkurencijos srityje, kokios išdėstytos Reglamento Nr. 17 14 straipsnyje ir Reglamento Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo 20 straipsnyje, yra dalis vidaus rinkai veikti būtinų nuostatų,

kurių priėmimas pagal SESV 3 straipsnio 1 dalies b punktą priskirtas išimtinai Sąjungos kompetencijai.

Šiuo atžvilgiu SESV 105 straipsnyje numatyta, jog Komisija užtikrina, kad būtų taikomi SESV 101 ir SESV 102 straipsniuose nustatyti principai, ir tiria numanomus šių principų pažeidimo atvejus.

Pagal SESV 103 straipsnio nuostatas Sąjunga priima reglamentus ir direktyvas dėl SESV 101 ir 102 straipsniuose išdėstytų principų, susijusių su įmonėms taikomomis konkurencijos taisyklėmis, įgyvendinimo. Šia kompetencija siekiama užtikrinti, numatant vienkartinės ir periodinės baudas, kad būtų laikomasi minėtuose straipsniuose įtvirtintų draudimų, ir apibrėžti Komisijos vaidmenį taikant šias nuostatas.

Vadinasi, Komisijos įgaliojimų atliekant tyrimą konkurencijos srityje atžvilgiu negalima remtis suteiktos kompetencijos principu.

(žr. 116–118, 120 punktus)